



Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.ofa.k.remiss@regeringskansliet.se

Begäran om yttrande över remiss av SOU 2024:50, Nätt och jämnt - Likvärdighet och effektivitet i kommunsektorn, Fi2024/01521 , svar senast 8 november 2024

Er beteckning: *Fi2024/01521*

Sammanfattning

Länsstyrelsen i Västernorrlands län (länsstyrelsen) tillstyrker stora delar av förslagen i utredningen. Utifrån den grundläggande idén att landets kommuner och regioner behöver ha likartade förutsättningar för att bedriva likvärdig verksamhet oavsett var i Sverige som man befinner sig så är ett reformerat utjämningsystem en viktig förutsättning för det. Det är positivt med en ökad kompensation jämfört med idag för strukturella faktorer som gleshet och socioekonomiska förutsättningar.

Länsstyrelsen är generellt sett positiv till att kommuner får ökad flexibilitet och minskad administration i hanteringen av statsbidragen. Dock vill vi påpeka att verksamheten med personligt ombud, som stödjer personer med psykiska funktionsnedsättningar, riskerar att missgynnas i det fall dessa medel överförs till det generella statsbidraget.

Om utjämningsystemet och utredningens förslag

Länsstyrelsen anser att det är helt nödvändigt med ett utjämningsystem. Det kommunala utjämningsystemet är svårt att förstå. Utredningen har gjort ett utmärkt arbete att försöka synliggöra systemet som det ser ut idag och förslaget till nytt system. Att kunskapen och förståelsen för hur det kommunala utjämningsystemet fungerar är en viktig del för att öka acceptansen för dess innehåll.

Det är avgörande att alla invånare i Sverige, oavsett var i landet man bor, ska ha tillgång till en god och likvärdig välfärd och kommunal samhällsservice. Samtidigt skiljer sig

förutsättningarna för detta mellan olika delar av Sverige. Det finns exempelvis betydande skillnader i skattekraft, folkmängd, åldersstruktur, bebyggelsestruktur och socioekonomiska faktorer, såsom befolkningens utbildningsnivå och inkomst, mellan kommuner respektive mellan regioner.

I utredningen föreslås att utjämningsystemet ändras från att omfatta nuvarande fyra delar (inkomstutjämning, kostnadsutjämning, strukturbidrag och införandebidrag) till sex delar (inkomstutjämning, kostnadsutjämning, bidrag för svagt befolkningsunderlag, fast införandebidrag, ersättning för eftersläpning och införandebidrag).

Länsstyrelsen ser positivt på utredningens förslag till utjämningsmodell. Det är enligt vår uppfattning helt nödvändigt med ett utjämningsystem som ger kommunerna en rimlig kompensation för de strukturella faktorer kommunerna inte själva råder över. Västernorrlands kommuner lämnar dessutom betydande bidrag till den svenska bruttonationalprodukten genom sin produktion av framför allt skogsråvara och elkraft. Samtliga kommuner i länet står dessutom inför massiva insatser för att leda den gröna omställningen i Sverige med den nyindustrialisering som det innebär. Det är avgörande att länets kommuner har rätt förutsättningar för att möta den gröna omställningen innan effekterna av satsningarna gett fullt utslag. Det innebär att förslagen i utredningen inte kommer att räcka utan behöver kompletteras med andra insatser.

Länsstyrelsen vill påpeka att förslagen i utredningen inte fullt ut kommer att leda till en jämlik och likvärdig kommunal välfärd och samhällsservice. De stora skillnaderna i skattesatser mellan kommunerna är en mycket tydlig indikator på att förslaget inte kommer att vara tillräckligt. En annan indikator är de prognoser som kommer från kommuner i Sveriges om resultatet för 2024. SKR:s sammanställning visar att mer än hälften av Sveriges kommuner beräknas gå med underskott 2024. Analysen visar dessutom en klar övervikt för kommuner som redan har en hög skattesats och en betydande gleshet. Detta visar sammantaget på att en omfördelning av ekonomiska resurser till dessa kommuner är nödvändig. Det är också nödvändigt att föra en aktiv regional utvecklingspolitik som inte allena stödjer sig på ett mellankommunalt utjämningsystem utan som drivs av en vilja att skapa tillväxtförutsättningar i hela landet. Exempel på effektiva regionala utvecklingsinsatser är satsningar på transportinfrastruktur och bostadsbyggande i hela landet.

Inordnande av riktade statsbidrag i det generella statsbidraget

Utjämningskommittén föreslår att 17 riktade statsbidrag ska inordnas i det generella statsbidraget till kommunsektorn. Länsstyrelsen är generellt sett positiva till utredningens förslag gällande statsbidragen, och ser positivt på en förändring i syfte att minska antalet statsbidrag till förmån för det generella statsbidraget.

När det gäller kommitténs förslag att inordna statsbidraget för personligt ombud i det generella statsbidraget ser emellertid länsstyrelsen ett antal problem som vi vill lyfta fram. Om det riktade statsbidraget för personligt ombud tas bort kommer även den förordning som styr uppdraget, målgruppen, samverkan, hantering av systembrister, uppföljning med mera att försvinna. Därmed finns stor risk att verksamheten framgent kommer att se olika ut mellan kommunerna. Länsstyrelsen bedömer att det behöver finnas någon form av styrmedel för denna verksamhet och målgrupp. Om det riktade statsbidraget försvinner bör det utredas vidare om verksamheten med personligt ombud i stället ska lagreglernas.

Länsstyrelsen saknar en konsekvensbeskrivning av förslaget liksom en barnkonsekvensanalys då verksamheten med personligt ombud även möter klienter med hemmavarande barn under 18 år. Länsstyrelsen ser att det finns en stor risk att förslaget även ytterligare förstärker den redan ojämlika tillgången till personligt ombud i landet då verksamheten inte är obligatorisk. Länsstyrelsen vill lyfta rekommendationerna från FN-kommittén för rättigheter för personer med funktionsnedsättning gällande allas likhet inför lagen, där verksamheten personligt ombud är en viktig funktion för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning får sina rättigheter uppfyllda.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Carin Jämtin med länsråd Daniel Gustafsson som föredragande.